

Nr. 42.
An. IV
1880.

Gherl'a
21 Dec.
2 Jan.

AMICULU FA MILEN

Apare una-data in septemana — Doineca. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pe nau semestru 2 fl. 50 cr., pentru Romania si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

ROMANIA IN ANULU 1848.

Amentiri si episoade de calatoria.

D.-lui ***

A dou'a seu a trei'a di dupa re'ntorcerea no'stra la Bucuresci, se afl'a ca Fuad-pasia si generalulu Duhamel sosiser'a la Giurgiu, unde Omer pasia stabilise cartierulu seu generalu cu cei cinci-spre-diece mii de Turci pe cari i avea cu densulu.

Nu sciu nemicu despre generalulu Duhamel, decatu ca e de origine franceza precum se vede dupa numele seu, si ca e nascutu la Petersburg. Tatalu-seu, refugiatu in Rusi'a cu ocaziunea primei no'stre revolutiuni, intrase acolo in servitiu, ca multi dintre tovarasii sei de emigratiune, ducele de Richelied, marchisulu de Langeron, contele de Ribeaupierre, etc.; si candu veni Restauratiunea, fasonatu deja a la russe si desobiciuitu de patria, prefera starilei placheri de a servi Franci'a, avantajele noiei s'ale positiuni. Elu nu fu singurulu care facu ast'felu; de ace'a aruncandu astadi ochii peste list'a inaltiloru functionari din imperiulu rusu, generali, consilieri de statu si privati, guvernatori de provincii, diplomati, se gasesce unu numeru asia de mare de nume franceze. Se gasescu asemenea si Polonesi, Suediani, Germani din tota Germani'a. D. de Kotzebue, despre care am vorbitu si care era consulu generalu la Bucuresci candu isbucni revolutiunea, este fiiulu famosulu Augustu de Kotzebue emigratu in Rusi'a dupa omorirea tatalui seu.

Noulu comisarulu otomanu, Fuad, de si pe atunc numele seu n'avea in Europa notorietatea pe care o dobandi in urma, era deja citatu ca unulu dintre reprezentantii de capetenia ai Turciei. Elu nu era inca de catu mare-referendaru alu Divanulu; inse loculu seu era insemnatu deinainte in consiliulu imperiului, alaturi cu Resid si cu Aali, maestrii sei. Viitorulu a tienu pentru elu totu ce-i promisese. Fuad s'a vediatu ambasadoru, ministru presedinte alu consiliulu de reforme, (tauzimat); si de curendu, se dice ca Sultanulu l'a desemnatu ca se represinte Turci'a iu viitoru Conferintia.

La Bucuresi, dupa cum am disu, Fuad trebuia se lucredie in tote in intielegere cu comisariulu rusu. Cu tote astea intielegerea nu se stabili decatu cu ore-care greutate si cele de antaiu tratari detera locu la galceve care resunara pana la Bucuresci si care ne umpleau de bucuria, dupa cum ori cine 'si inchipuesce. Inse intr'o di, candu tramisulu Sultanulu in fa'ia pretentiuniloru colegulu seu, invoc'a testulu instructiuniloru s'ale: „Instructiunile d.-t'ale! replica Duhamel; credi d.-t'a ca eu nu le cunosc?”

„Éta.“ Si-i areta copi'a transcrisa chiar' in birourile Portiei.

— A-ti aprinsu incendiulu, dicea Duhamel lui Fuad, voi trebuie se-lu si stingeti. Eu stau aici numai spre a supr'veghia manoper'a.“

In fondu, elu spunea adeverulu. Misiunea din Iunie se facuse, deca nu din indemnulu, celu pu'cinu cu consentiementulu tacutu alu Portiei, care suridea din-

nainte la desființirea protectoratului, după cum surideau Romanii la perspectivă independentiei lor. După ce cadu, Rusia victorioasă fără nici o lovitură, 'și resbună în contră ingratilor, precum temerariu pedepsira rescolă Liegeniloru lovindu-i cu braciulu compliciloru lor.

Acestă eră rolulu umilitoriu la care Pórt'a se veduse redusă prin propriă s'ă slabitiune, precum și prin parasirea poteriloru: „Trebuieamu, 'mi dicea Emin, în diu'a în care aflaramu că Rusii au trecut Prutul în ciudă tratatelor, trebuieamu se protestamu în fași'a Europei, și deca Enrop'a ar' fi remasu surdă séu nepasatóre, trebuieamu se înaintamu spre Dunare, târându pe Romani cu noi.“

Si Fuad trebui se resimta vfu această umilire. Dominatu de o forția superióra elu cedă negresitu cu parere de reu, înse cu o blandetia carea pareă a cere iertare pentru încercările s'ale de împotrivire. Elu avusese de la primele dile după sosirea s'ă în Giurgiu, întentiuinea de a se întielege cu primul locu-tiitoriu domnescu d. Nicolae Golescu, si-lu însciintiăse pe ascunsu de a se află într'o anumită dt la un'a din statiune postale dintre Giurgiu și București. D. Golescu fū esactu la locul de întelnire, înse se gasf singuru acolo.

De atunci evenimentele se precipitēja cu o rapiditiune care dovedesce în destulu că Turci'a nu mai intervine singura în actiune.

La plecarea mea din Constantinopole promisesemi d-lui Cor, primul dragomanu alu ambasadei nóstre, de a-i espediá regulatu în fia-care septemana unu felu de buletinu asupr'a situatiunei. Am pastratu copiile acestoru scrisori. Cea de ântâiu scrisa la trei dile după sosirea mea, pórt'a dat'a de 15 Septembrie; a dóu'a și cea din urma fū espediata în 22, trei dile înainte de catastrofa. Functiunea mea de istoriografu nu duráse după cum se vede, multu tempu.

În intervalulu acest'a se ivi unu faptu puerilu în aparintia, dar' care cu tóte astea a lasatu o urma adência în spiritulu poporulu din București.

Într'o după amédia, pe candu me aflám la mina ocupatu a redactá nu sciú ce depesia, audiú unu mare sgomotu în strada. M'apropiaú de feréstra spre a vedé Unu spectacolu neacceptatu și singularu se presentá vederii mele. Dóue care mortuare, escortate de o multime nenumérata, se opriserá deinaintea Portiei. Luminarile și faciile aprinse ardeau giuru împregiuru. Trâmbitiele scoteau ultimile note ale unu'a din marsiurile funebre care însoțiescu ritulu îngropatiuniloru la beseric'a greca. Cântareti psalmodiáu cântecele de mortu. Lung'a și vast'a strad'a Mogosióie eră pe câtu vedeai cu ochii plina de poporatiune.

Cautáiu se vedu pre driguritu acoperite întregi cu postavu negru cosciugulu în care se afla mortulu, după obiceiú cu fași'a descoperita. Unulu din care, acel'a care se oprise mai aprópe de pórt'a, eră golú; ce l'a p în locu de cosciugu o perna mare de catfeia négra, pe

care eráu asiediaté o ducina de volume în folio legale bogatu și împodobite cu copci de aur.

Eră archondologi'a, cartea de aurú a boierimeii romane, pe care poporulu se ducea s'o arda, cu mare pompa în curtea Mitropoliei. Alu doielea carú acceptá Regulamentulu organicu, destinatú asemenea onoruriloru rugului.

Regulamentulu organicu datéza dela ultim'a ocupatiune rusa. Promulgatu în 1831 de generalulu de Kisseleff, elu remanea în ochii Romaniloru, cu totu votulu celoru dóue adunari dela București și dela Iasi, oper'a strainatatiei. Pe lângă acestu viciu originalu se mai adaugéau și altele, pe care le esageráu, dér' care în fondu remaneau adeverate. Politicesce, și din punctu de vedere romanu, Regulamentulu organicu merita tóte imputarile. În privintia administrativa și economica, elu contineă câteva dispositiuni întiepte, liberale chiar', de care profitáse tíer'a și care rescumperau în parte defectele s'ale. Înse romanii aveau spiritulu cu multu pré prevenitu spre a mai alege binele din reu. Ei 'lu detestáu în blocu.

Regulamentulu romanu nu fusese de locu tiparitu că regulamentulu moldovénu. Elu nu esista de câtu în originalu. Acestu originalu, scrisu în frantiuzesce se afla la mine, séu mai bine în cas'a mea, incredintiatu în grigi'a unu'a din compatriotii mei, pe care guvernulu 'lu insarcináse a scóte o copia pentru generalulu Aupick de la Constantinopole. Unu biletu cu iscalitur'a lui aga (siefulu politiei) i-i ordoná se-lu predé imediatu în mânilé poporulu. Ordinulu eră formalu. Credeú cu tóte acestea că trebuie se previu pe d. Nicolae Golescu, care avea pre lângă functiunile de siefu alu locoteniei și pe acelea de insarcinatu alu departamentulu internelor. Persón'a pe care o tramiseú nu-lu gasf. Trebuiú se me esecutu.

Regulamentulu fū coboritu în strada și asiediatu pe dirigulu mortuariu. Unu hurá formidabilu se redica din peptulu multimei, apoi convoiulu 'și relúá mersulu încetu și solemnú spre mitropolia.

(Va urmá.)

Fantasie.

I.

„De candu lumin'a dilei în lume am diaritu
Si primul pasiu pe-a vietiei carare amú pasítu,

O sórte multu tirana 'mi aretá secretulu
Ce fara nici o mila facú se beu cu 'ncetulu

Din cup'a multu-amara — umpluta cu veninu —
Ce ne'ncetatu mi-o 'ntinde fatalulu meu destinu.

Si asiú fugi departe de-ace'a dusimana mie,
Se am o clipa pace, m'asiú duce în pustie.

Dar' în zedaru ... c'ori unde alu meu pasiu se opresce
Cá tigrulu a s'a prada, ea totu me urmaresce.“

II.

„Prin noroiulu seraciei
Fara voia m'a portatu;
Uneltele vicleniei
Si ghiarele tiraniei
Ridiendu mi le-a aretatu.

Am vedintu cu-a ei ochiada
Lumea 'n trist'a-i panorama:
Cum celu dreptu trebu' se cada
Adesu „reutatii“ prada,
Fara a-si poté da sama,

Si cumu „reulu“ predomnesce
Si-afla triumfu pe pamentu,
Ér' „binele“ intélnesce
Ura — focu — celu veschédiesce
Si-lu arunca in mórmentu.“

III.

„Si óre-unu viitoriu cu dile mai senine
Cu lunci inverdíte si sóre de focu
Marea provedintia n'are pentru mine?
Se trecu eu prin lume fara de norocu?

Totu dorere numai si nici o zimbire
Totu torture numai si amaru suspinu?
Totu la „greulu vietiei“ ér' la „fericire“
Se n'amu parte-odata si eu se me 'nchinu?

Nici odat' se n'afu 'n cale-mi o potere
Ce-ar' voi se-mi stee intru ajutoriu:
Se-mi invinga sórtea, se-mi de mangaere,
S'aline-alu meu sufletu multu patimitoriu?“

— Ast'feliu oftá bietulu si se intrebá
Fíiulu suferintiei — poetulu machnitu —
Dar' nóptea si lun'a, totulu tacea
Tóte eráu mórte la chinu-i cumplitu.

Jale, oboséla peptulu f-i cuprinse,
Elu cadiu pe-o lăitia 'n parculu 'nfloritu;
Morfeu cu-a s'a mreja ochii f-i incinse
Si pe nesemtite linu l'a adormitu.

Dormi si in somnu-i vediu o femeie
O fetióra juna — angeru de amoru —
Ce-aprópe de densulu se pusé se stee
Si se-i cante dulce unu cantecu cu doru:

IV.

„Cá fulgerulu care
In nópte patrunde
Repede apare
Si 'n clipa s'ascunde
Lasandu-te orbitu;
Asia si 'n a lnmii
Nópte de pecate
Condamnati-'su bunii
Mereu se innóte
Cu sufletu sdrobotu.

Departe de malulu
Dorintieloru s'ale
Ei lupta cu valulu
De negre cabale
Pe-a vietii mare;

Dar' valulu invinge
Vasele sdrobescé,
Speranti'a se stinge
Candu nu li lucescé
O stea de-alinare.

O stea, ce lumina
Prin neguri aduce
Si calea 'nsenina
Celui ce se duce
Spre malu 'nverdítu:
Acolo-unde cresce,
A sperantiei flóre
Si vecinicu lucescé
A iubirii sóre
— Pe malulu doritu.

O stea-'ti trebu' dara
Si tie luptace
Ce sórtea-ti amara
S'o scie preface
Intr'unu veselu traiu;
Si chiar' in mijloculu
Lumii pecatóse
Se-ti arete loculu
Vietii norocóse
— Pamentesculu raiu.“ —

V.

Candu se ivi auróra cu-a ei diori miraculóse
Gonindu lun'a argintie si radiele-i multu frumóse;

Candu zefirulu se tredise din léganulu codrului
Si róua cá de cristale stropi flóreá campului;

Candu pe vai si pe coline sióptele misterióse
Prevestira radi'a dilei si splendórea ei pompósa;

Atunci éta si poetulu se trediesce man'a 'ntinde
„Unde-i?“ — se intréba — 'n brajie voiundu visulu a-si
[cuprinde.

„A sburatu!“ — respunde diu'a. Elu se scóla si se duce
Cu pasiu tristu, anima 'nfranta pe-urm'a steei s'ale dulce.

C. Morariu.

PETULANTULU.

Comedia in 8 acte

de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

SCEN'A IV.

Majorulu. Cei mai de inainte.

Majorulu:

Buna deminétii'a iubitele mele, se sciti cá am dormitu multu si bine.

D.-n'a Langsalm:

Si nu va incomodatu nemica iubite cumnate?

Majorulu:

Si ce se me fi incomodatu?

D.-n'a Langsalm:

Aici in sala tóta nóptea a fostu o larma infernala.

Majorulu:

Iub itele mele! dupa calaritu de 48 óre déca adormu poti desc arcá unu tunu lánnga mene, si totusi nu me voiú tredí.

SCENA V.

Fridericu. Cei de mai nainte.

Fridericu:

Buna deminétî'a iubite unchiule.

Majorulu:

Buna deminétî'a.

Fridericu:

Bine ai dormitu unchiule?

Majorulu:

Fôrte bine.

Fridericu:

Bine esti dispusu unchiule?

Majorulu:

Fôrte bine, că-ci din contra am vorbî la olalta unu cuventu seriosu pentru misieli'a t'a de a séra.

Fridericu:

De alta data iubite unchiule. Se uitamu cele trecute, fiindu-că am lipsa de iubirea si bunatatea d.-t'ale.

Majorulu:

Mi se pare că 'ti e fôrte de graha.

Fridericu:

Te rogu dă-mi pe Babet't'a de soșia.

Majorulu:

Mai incetu nepôte, lucrurile aceste nu se potu face asia in graba dupa cum cugeti tu.

Fridericu:

Eu astadi sum maiorenu.

Majorulu:

De si esti maiorenu, dar' testamentulu tatalui teu?

Fridericu:

Matusi'a m'a dispensatu dandu-mi testamentulu tatalui meu indereptu.

Majorulu:

Asia?

Fridericu:

Spune-ti d.-vôstra iubita matusia, — repetiesce din nou cele ce ai binevoitu am spune inainte cu vre-o câtev'a minute.

Majorulu:

(cu ironia) Da d.-le cumnate — observandu cumcă cumnatula — iertare — nepotulu are aplecare fôrte mare catra Babet'ta.

Doris:

Si cumcă eu nu-lu potu vedé in ochi.

Majorulu:

Déca stău lucrurile asia, me invoiescu; mai an-taiu inse trebuie se me convingu că ôre demnu esti tu nepôte de copil'a mea.

Fridericu:

Inca nu, inse me voiu nisuf a me face demnu.

Majorulu:

Copil'a ace'a acumu de trei ani 'mi totu tramite

bani.

D.-n'a Langsalm:

Ti tramite bani?

Majorulu:

De siguru marinimositatea cumnatei au întrevenitu la ace'a că se póta ajutá pe sermanulu ei tata.

D.-n'a Langsalm:

Ace'a nu o crode cumnate, si déca e dreptu ca ai primitu bani dela deas'a....

Majorulu:

Da, firesce ca am primitu.

D.-n'a Langsalm:

Asia! Atunci 'mi pare fôrte reu că sum silita a-tî spune că e cu nepotintia se-i fi cascigatu pe cale onesta.

Majorulu:

Ce? Au dóra d.-t'a presupuni că copil'a mea ar' fi furatu.

D.-n'a Langsalm:

Ace'a nu o dicu, inse trebuie se-ti marturisescu cumca dela mine nu au primitu nici unu cruceriu.

Majorulu:

Cum se pôte ace'a, de unde au avutu dens'a dar' bani. Unde e copil'a ace'a, chemati-o aici.

Fridericu:

Me rogu nu ve superati. Da decumv'a asiu sci eu deslegá enigm'a acést'a, descoperindu-ve unu secretu nevinovatu, — inse mi se pare ca vine cinev'a. — Aveti pacientia.

SCENA VI.

Paditoriulu de nópte. Cei de mai nainte.

Paditoriulu:

Me rogu de iertare. Eu sum paditoriulu de nópte si viu cá se raportediu ce scandalu s'a intemplatu adi-nópte la 12 ôre.

D.-n'a Langsalm:

Ce? omulu acest'a inca scie?

Paditoriulu:

Inaintea usitiei gradinei sta o trasura. O suta de pasi de acolo unu calaretiu. Indata ce am strigatu ôr'a a 12-a a redicatu cinev'a o femeia in trasura, d.-nulu care erá calare au flueratu si trasur'a au pornitu in fug'a mare, — femeia strigá cum f-i esiá pe gura.

D.-n'a Langsalm:

Va se dica o rapire.

Majorulu:

Pe cine au rapitu.

Paditoriulu:

Pe carii suntemu aici de siguru nu, trebuie se fia alt'cinev'a, care nu se afla aici.

Majorulu:

Pentru Domnedicu, Babet'ta!

Fridericu:

Fii liniscitu unchiule.

Paditoriulu:

Nepotendu eu ajutá nemica, am sculatu vecinii Patru fetiori s'au pusu indata calare, si s'au luat dupa ei. De abia ia potutu ajunge, acum chiar' f-i aducu in curte.

D.-n'a Langsalm, Doris, Majorulu:

Cine e? Unde e?

Paditoriulu:

Pe calaretiu inca le-au succesu a-lu prinde. E domnisorulu pe care l'ati adusu din orasiu.

D.-n'a Langsalm:

Selicour?

Doris:

Blastematulu.

Majorulu:

Si femei'a?

Paditoriulu:

Dupa cum spunu ómenii au incetatu de a strigá si a plange, au adormitu in trasura.

D.-n'a Langsalm:

Cine póte fi alt'cinev'a decâtu Babetta?

Doris:

Mi se pare cá am auditu-o adi deminétia cantandu.

Fridericu:

Nu, de siguru nu e Babetta.

D.-n'a Langsalm:

Atunci de siguru e económ'a nóstra d.-n'a Krick.

Paditoriulu:

Éta aducu pe domnisorulu (se duce.)

(Va urmá.)

BCU Cluj / Central University Library

UNU SUSPINU.

De lacrimi infocate, vai! genele-mi suntu pline
Si érb'a primaveri sub pasii-mi s'a uscatu
Straina este lumea de-acum'a pentru mine
Cá-ci ce-amu iubitú in viétia, cá visulu a-ncetatu.

Iubiamu cu adorare unu pretinu, dulce nume,
Ce lacrimile-adesea din ochi-mi le stergea.
La-adénc'a mea dorere si tristele-mi suspine
Cuvéntu de mangaiare elu totudeaun'a-avea.

Dar' vai! fatala sórte l'a departatu de mine,
Lasându-me in lume, cu-unu plânsu ne-mângaiatu
Si-atunci voru se-nceteze si lacrimi si suspine
Cându pulsulu inimio-re-mi se bata a-ncetatu. . . .

Iuli'a.

FRUNDIA CADE 'NGALBENITA.

Frundia cade 'ngalbenita
De alu tómnai rece véntu
Ér' inim'a mea ranita
Plânge, plânge ne'ncetatu!

Eu o-ntrebu, frundia ferice!
Ori mai suferi-voiu multu?
Frundia tristu, cadiéndu 'mi díce:
Pân' la recele momentu! . . .

Iuli'a.

MEDITATIUNI DESPRE ORTOGRAFI'A ROMANA.

Noi români la asia chaosu amu ajunsu cu ortografi'a, încatu asta-di mai ca nu esistu diuare séu carti tiparite in limb'a româna, cari sà fia scrise cu un'a si aceea-si ortografia. —

E adeveratu ca filologii nostri numai doue sisteme ortografice recunoscú adeva: ortografi'a cea fonetica si cea etimologica; ensa nici asia numitii fonetisti — cu tóte, ca au la dispusetfane multime de semne cu acoruru ajutoriu potú semnalisé pronuntierea ori caroru sunete — nu scriu nici macaru doi intr'o forma, de alta parte nici etimologiştii nu se unescu intru sine.

Acestu chaosu in ortografia alesu in tempulu presentu, candu dupa dis'a poetului se facu incercari „se ne rapésca limb'a“ este mai periculosu decâtu ori candu; pentruca pe publiculu cetitoriu ilu disgustédia dela cetire, apoi cine nu scia cátu de funeste urmari aru avé pentru tener'a nóstra literatura discuregierea si cea convingere ca ortografi'a limbei române numai peste dieci séu póte sute de ani se póte simplificá si unificá.

In astfelu de inprejurari a aşteptá pâna candu societatea academica va statorí o ortografia definitiva, aru fi o apatia, care negresitu aru avé consecintie triste asupra desvoltarii nóstre intelectuale. Recunoscú sí eu, ca societatea academica — ai careia membrii suntu alesi dintre cei mai illustri literati ai nostri — este chiamata a stabili definitiv ortografi'a limbei române; ensa pentru acea nu me unescu cu opiníunea acelorá, cari credú, ca é superfluu séu chiaru in detrimentulu causei, ase discutá costíunea ortografica in foile nóstre periodice; pentruca de o parte prin astfelu de discutii se generalisédia cunoşciintele ortografice intre publiculu cetitoriu, éra de alta parte pentru acea, fiinduca in astfelu de discussiuni ortografice, se potú ivi ceva principia séu regule sânatóse si practice, la cari si literatii nostri le potú luá mare folosú, cându se va statorí definitiv ortografi'a.

Din motivele mai susu aratate fta-mi permisú a comunicá onoratului publicu cetitoriu unele observari asupra ortografialoru usitate pâna acumu in viétia practica.

Cu asia numit'a ortografia fonetica nu me voiu ocupá, pentruca acésta necorespundiéndu naturei limbei române, neci odata nu se va poté luá de basa la statorirea definitiva a ortografiei romane; pentru justificarea acestei opinii numai unu exemplu voiu aduce, din care ori cine se poté convinge, ca a primf sistemulu foneticu precumu se practisédia astadi, aru fi o plaga pentru literatura romana, anume: Acestu cuvéntu „inpartiti“ fonetisti 'lu scriu asia: „inpárţiti“ adeva la unu cuvéntu de trei silabe folosescú cinci semne, care dupa ortografi'a etimologica se póte serie fora nici unu semnu, si totusi fonetisti dicu, ca aloru ortografia é mai usiora si mai practica!?

Ori cine a medítatu seriosu despre acestu obiectu, credu ca s'a convinsu, ca numai ortografi'a etimologica coresponde naturei limbei române; ense dorere! ca ortografi'a etimologica de vre-o douedieci de ani forte puçinu a maintatu, ba in unele privintia a regresatu, acestu regresu sta din acea, ca uniformitatea ortografiei, prin folosirea semneloru a si ~ pe liter'a i, cu totulú se periclédiá, pentru ca multi suntú, cari folosirea pré désa a vocalei i si i o considera a fi in contra naturei limbei române, care schimosesce scrierea româna si este

incontra gustului esteticu mai multu, decâtu coditiile, cari le folosescu fonetiștii sub consonantele d, s, t.

Nu arareori poti vedé ca unii etimologiști atunci, cându consonantele d, s, t, isi stramuta sunetele originale in *đ, ș, ț*, pe i care urmédia acestoru consonante punu semnul circumflexu *Λ* p. e. audîmu, pasîmu, voioșime, împartire s. a.; ensa de folosirea semnului circumflexu pe vocal'a *i*, cu acelu scopu, ca acelu semnu se stramute sunetele originale a consonanteloru d, s, t, neci o lipsa nu este, pentruca in insasi natur'a limbii romane jace, ca literile d, s, t, inainte de vocal'a *i* 'si stramuta sunetele originale; dreptu aceea, de este lipsa de ceva semnu a se pune pe liter'a *i*, candu-i premergu consonantele d, s, t, acela atunci aru trebui să se folosésca, candu consonantele d, s, t, si inainte de *i* isi tiénu sunetele originale. Eu asia cugetu, ca atunci, cându consonantele d, s, t, si inainte de vocal'a *i* isi tiénu sunetele originale, pe vocal'a *i* aru trebui a se pune ceva semnu si anume spre acestu scopu mai potrivitu aru fi să se folosésca unu accentu culcatu *l* trasu din steng'a spre drépt'a p. e. dieta, individu. dovedi, concessiune, sinodu, tipariu, cutia, siopti, s. c. a. — Totu acestu semnu se pote folosi si atunci, candu s dupa fonologi'a limbii române se pronuntia cá Z. p. e. fantasia, divisiune s. c. l. — Din cele premise urmédia ca consonantele d, s, t, candu stau inainte de *i* punctatu si *i* cu accentu culcatu (trasu din drépt'a spre steng'a) totudéun'a isi stramuta sunetele originale se si pronuntia ca *đ, ș, ț*.

De órace ensa liter'a *s* nu numai inainte de vocal'a *i* isi stramuta sunetulu originalu, ci câte odata si inainte de consonante, si inca fora nici o regula; eu aflú de lipsa ca totu-déun'a, de câte ori liter'a *s* inainte de consonante isi stramuta sunetulu originalu in siueratóre, totu-déun'a să se insemne cu sedil'a cunoscuta care o folosescu fonetiștii p. e. șcôla, ca să se deosebésca de verbulu șcôla, mușca, ca să se deosebésca de substantivulu mușca; deșteptu, dușmanu s. c. l. Acestu unicu semnu l'aru pote primi si etimologiștii, cu atátu mai vértosu, ca si pâna acum'a 'lu folosescu in cuvintele: facia, soțiu s. c. l.

Dupa natur'a limbii române liter'a *i* (punctata) candu sta la finea cuvinteloru séu inainte de ori care vocala, numai de diuemetate se pronuntia: p. e. prândiu, pretiu, cocosiu, diori, viétia, eredi, armati, ostasi, observatoriu, tiéra, rotariu. s. c. l. —

Prin urmare trebuie se-o consideru de gresita opiniunea aceloru carti in acele casuri, cându vocal'a *i* inainte de alt'a vocala séu la finea cuvinteloru se pronuntia numai de diuemetate, folosescu semnulu scurfarei (1); pentruca decumva este lipsa de a-se folosi ceva semnu pe vocal'a *i*, acelu semnu aru trebui folositu atunci, cându in contra regulei generali, vocal'a *i* si la finea cuvinteloru si inainte de vocalele a, e, i, o, si u, inca se pronuntia intréga; eu aflú de lipsa ca in acestu casu să se puna totu déuna pe vocala unu accentu culcatu (i) trasu din drépt'a spre steng'a; p. e. audí, pasí, simí, târdí, mosía, avutía, natíune, natíunale, conditiune, conditiunatu s. c. l. —

Resumându tóte cele premerse s'aru poté statorí urmatórele regule generali si practice, care si elevii șcôlelbru elementarie inca usioru le-arú poté întielege si invetiá. —

1. Dupa natur'a limbii române consonantele d, s, t, inainte de vocal'a *i* isi stramuta sunetele originale in siueratórele *đ ș ț*; cându ensa in contra regulei genera-

li acestea si inainte de vocalii *i* isi tiénu sunetele originale, atunci pe *i* se pune unu accentu culcatu (i) trasu din steng'a spre drépt'a. — Cându liter'a *s* inainte de consonante isi stramuta sunetulu originalu, atunci se insemna cu una sedila de desuptu (ș).

2. Dupa natur'a limbii române vocal'a *i* la finea cuvinteloru si inainte de vocala numai de diuemetate se pronuntia, ense cându si in aceste casuri vocal'a *i* trebuie să se pronuntie intréga, atunci se pune pe vocal'a (i) unu accentu culcatu (i) trasu din drépt'a spre steng'a. —

Din aceste regule generali urmédia, ca cuvintele: copilu si fiu se scriu reu in nominativulu multariu cu trei *i* adeca, copiii si fiii, pentruca cându se pronuntia fora articlu aru trebui să se scrie copii, fii, éra cu articlu fii, copii, adeca cei doi *i* accentuati. —

Cuvintele de genulu femînimu cu terminatiunea *ia* in nominativulu multaru aru trebui să se scria asia, cá accentulu să se puna pe penultimulu *i*, p. e. „domniá“, dela cuventulu „domnia“ ca să se deosebésca de „domniá“ care vine dela „domnu“ — „avutii“ dela cuventulu „avutia“, ca să se deosebésca de „avutii“ care vine dela cuventulu „avutu.“ s. c. l. *)

Minorescú.

Poesii poporale.

(Urmare din nr. 40.)

VIII. IX.

Dúte doru, dúte serace,
Dúte la badiú cá jace,
Da nu jace de vre-unu reu
Ci jace de dorulu meu,
Jace 'ntorsu catra pariete
Cu gur'a fripta de sete...
Párentiu apa domóla
Face-te-ai négra cernéla
Cá se-mi cernescu catrinti'a
Se-mi gelescu pe báditi'a.

Dúte badio cátu codru
Stái unde a stá Oltú,
Neci acolo se nu stái
Se te mai duci nóue ani...
Dúte badio cátu de multu
Numai adú-mi branza si untu
Si-apoi déca mi aduce...
Si la dracú te poti duce...
Si-apoi déca le-oiu gatá
Éra te poti inturná...

X.

Badiú meu de preste dealu
Ar' veni si n'are calu.
— Iéti badiú calu cu plata
Si mai treci délulu vre-odata,
— Vin' badiú si pe josu
Cá te primescu bucurosu...
— Éca badiú trece délulu
Si-i cunoscú fréulu si calulu,
— Éca badiú trece hul'a
Si-i cunoscú calulu si glug'a.
— Badiú meu nu-i mare tare
Dar' cine mi-lu vede móre...
Cá si eu candu l'amu vediutu
Cu mórtea m'amu cumpenitu
Peste-unu tãisiu de cutítu...

Elisabet'a Baillé.

*) Desí nu împartesimu ideile Dlui Minorescú amu datu locu articlului D-s'ale referitoriu la Ortografi'a romana si vomu da locu si altoru articlii de acésta materia ce ni se-arú mai tramite pentru de a se lamuri ast'felu cátu de pe târdiu cestiunea.
Red.

REVISTA.

Inmormentarea lui Josifu Hodosiu. Ceremonia bese-
sericésca a inmormentarei repausatului nostru confrate
Josifu Hodosiu s'a facutu domenica in 12 Dec. (30
Nov.) dupa, amédi intr'unu modu, cum se se póta mesurá
si din acésta marimea perderei, de care fu lovita nu
numai famili'a sa numerósa, ci si natiunea si beseric'a.

Précuviosia sa domnulu Nicolae Popea, archiman-
dritu si vicariu alu archiepiscopiei cá pontificante, as-
sistatu de 6 preoti, a executatu ceremoniele rituali de
inmormentare in beseric'a din suburbe'a Josefina, plina,
inghesuita de unu publicu alesu, intre carii se vedeau
amici de ai repausatului veniti din alte tíenuturi de pe
la Sighisórá, Abrudu, Dev'a s. a.; éra onor. domnu pa-
rochu si protopopu Zacharia Boiu ii tínú panegiric'a
dictata oratorului de o profunda dorere sufletésca, sim-
tita impreuna cu famili'a, de toti ascultatorii sei, dintre
cari nu puçini plangeau cu sughitu. La grópa sortile
cadiura pe veteranulu seu colegu in Asociatiune si in
Academia, cá se'i dica cu puçine cuvinte celu din urma
remasu-bunu in numele toturoru colegiloru sei. Sieriulu
mortulu érá coperitu de cununi scumpe mortuarie.

Dupace se latí scirea repausarei lui Josifu Hodosiu,
in totu timpulu cátu a statu intinsu pe scan'durile
mortiei, multime de telegrame de condolentia venira
familiei sale, si anume cea de ántáiu dela onor. domnu
Joanu Ghica presiedinte alu Academiei in numele seu si
alu colegiloru sei. Intr'aceea si redactiunea nóstra primí
dela dd-nii Aureliu Ciura farmacistu si Scarlatu Balintu
unu telegramu in 147 cuvinte de urmatoriulu cuprinsu:

Unu crudu fiuru, fiuru de ghiatia, ne-duce trist'a veste,
Ce ne vení de preste munti: cá Hodosiu a muritu!

Cá inca unulu din fruntasii natiunei nu mai este;
Cá inc' unu golu ni s'a deschisu, adencu nemarginitu.

Pe cátu de-adencu e golulu inse, de elu ce ne desparte,
Pe-atátu de 'naltu si neintrecutu e, ceea ce ne-a lasatu:

Altariulu de virtuti alese, de generóse fapte;
Podób'a unei mari vietí, exemplu de urmatu.

Primesce dar marétia umbra, o lacrima ferbinte,
Din partea celoru ce-ai iubitú, cá veçnicu suveniru.

In tine adi cu totii perdemu unu frate, unu parinte;
Natiunea inse si mai multu: ea perde unu martiru.

Bucuresci, 29 Novembre st. v. 1880.

Badescu.

La grópa se pronuntiaru numai urmátóriele cuvinte:
„Misiunea dorerósa ce mi s'a inpusu, cá se aruncu
tierâna preste sieriulu lui Josifu Hodosiu in numele
colegiloru sei academici este grea sufletulu meu. Cu
differentia de 18 ani in etatea mea si a lui, aveamu
eu dreptu cá se asteptu implinirea acestui oficiu dela
densulu. Dara cine vreodata a petrunsu séu cá va petrunde
in misteriele providentiei, care planéda a supra mortiloru
si reguléda destinele loru! Inaintea vointiei omnipotente
supunerea este absoluta, si noue acelorú cari amu in-
tratu in or'a acésta in locuintia mortiloru, spre a ne
luá ultimulu remasu bunu dela scumpulu nostru amicu,
nu ne remane altu-ceva, de cátu se ne intrebamu, pe
cine perduramu noi si natiunea nóstra in presón'a lui
Josifu Hodosiu.

Dotatu dela natura cu facultati geniali ale spiri-
tului si ce este mai multu, cu o probitate si nobilitate
a ánimei, prin care castigá simpathiile toturoru, elu cá
si fratii sei, de o diligintia exemplaria, facea progres-
sele cele mai frumóse in studie, pe candu anulu 1848

aruncá pe tóta junimea nóstra cá prin unu farmecu in
mediulu acelorú catastrofe universali, ale caroru urme
nu se voru mai sterge prin nici-o putere omenésca.

Dupa pacificarea restabilita cu forti'a armelorú,
junele Josifu in societatea verului seu Alexandru Papiu
si a fostulu seu professoru Simionu Barnutiú trecuse
la Vien'a spre a'si continuá si terminá studiile ju-
ridice. Aici ajutá elu pe veru-seu la compunerea
Istoriei Romaniloru, adunandu si decopiandu docu-
mente.

Dupa terminarea acelei lucrari inpreunate pe atunci
cu nespuse dificultati si cu pericolulu libertatiei personale,
ii apucá pe toti trei amicii unu doru neinvinu de
acea tíera, din care sciau ei, cá natiunea romanésca are
cartea sa de Baptismu, cunoscuta lunei intregi cu nume
de Colum'n'a lui Traianu. Ei trecura la Itali'a, unde
pe lánge ce luara diplomele de doctoratu in drepturi,
se mai folosira de ocaziune, cá se faca studiu compara-
tivu nu numai intre limb'a italiana scrisa, clasica, ci si
intre unele dialecte italiene cu limb'a nóstra. In acelasu
timpu ei se adapau din apele cristaline ale classicita-
tiei antice.

Asia preparatu, dr. Josifu Hodosiu se întórse in
patria sa mama, cu vointia firma, cá se conlucre ala-
tura cu ceilalti operari, in tóte directiunile, la regene-
rarea nóstra nationale. De aci incolo nu'mi veti numí o
singura actiune intreprinsa in acestu intielesu, unde se
nu aflamu pe repausatulu nostru amicu conlucreandu cu
tóta energi'a spiritulu seu. La intemeierea Asociatiunei
ilu veduramu intre cei 212 barbati, cari i-au aruncatu
fundamentele, operandu nu numai prin cuvinte, ci si
prin fapte. De aci incolo actiile Asociatiunei spanu res-
tutu, incependu dela 1861 pâna in Septembrie 1880.

Cultivarea poporulu prin scole ad fostu un'a din
problemele principali ale vietiei lui. Martora la acést'a
este unu comitatu intregu si de 4 ani o tíera intrega.

Dupa atátea titule castigate la recunoscintia pub-
lica, onórea ce i s'a datu indata la intemeierea Acade-
miei romane de sciintia, de a fi chiamata intre cei de
ántáiu membrii ai sei, a fostu consecutia naturale a
recunóscerei meritelorú sale.

Cá membru alu Academiei, Josifu Hodosiu a portatu
intr'o serie de ani oficiulu pe cátu de o onorificu, pe
atáta anevoiosu alu secretariatulu adunarilorú generale
pe câte 30 si 40 zile in facare anu.

Dupace s'a decisu a se scóte din intunecimea
archivelorú si din ascunseurile bibliotecelorú nemorito-
rele opere ale nemoritoriulu principe Demetriu Cante-
mira, celu de ántáiu insarcinatu cu traductiunea loru a
fostu Josifu Hodosiu. Descriptio Moldaviae in
1 volumu si Istoria imperiulu otomanu in
dóue volume mari, sunt traduse de densulu.

Lucrarea sa din urma nu scapase dela revisiunea
critica, la care a fostu supasa, pe candu ii s'au datu
de lucru si in sectiunea filologica, alu carei membru
nu érá unde inse a lucratu doi ani la dictionariu.

In timpulu din urma observandu-se, cá sanatatea
sa suferé si cá oficiile sale de aici ii ceru incordarea
poterilorú, colegii sei, pe cátu érá iubitú de toti, tocma
pe atáta cautau se'lu scutéscu de o ulterióra incordare a
spiritulu! Elu isi ia astadi remasu bunu dela onorabili
si iubitii sei colegi, éra aceia 'i respundu prin vocea
mea betranésca si tremuratória!

Dormi in pace sufletu nobile, modellu de probitate,
martiru alu natiunei tale!

Hoc tibi votum posuimus.

G. Baritiu.

Mahala — Bucovin'a — 3/15 Decemvre 1880. — Venerabile Domnule Redactoru! — Nu pota se nu Ve aducu la cunoscinti'a Domniloru Vóstre o intemplantare fórté rara, pre carea nici chiar' cei mai vechi ómeni de prin pregiurulu acest'a nu tienu minte se o fi vediatu séu se o fi auditu. Marti spre Mercuri, in nóptea dilei de 2/14 Decemvre, dupa ce mai cetisemi cev'a prin nisce foisóre, cam pe la trei patrare la unspredece, me culcái si adormii.

De abia trecusé jumetate de óra, candu de odata mi se pare prin somnu, cá unu deluviu infuriatu 'mi apuca cas'a din locu.

Inspaimentatu me deceptu din somnu si intr'adeveru ventulu grozavu ce-mi para in somnu, erá vuetulu unei furtuni infiorátore, ce se pornise in momentulu acel'a si para cá pierde lumea, in cátu cugetám cá va resipfi chiar' turnulu besericeí — in acarei apropiare locuescu — preste locuinti'a mea.

Cautase-mi pe feréstra, afara erá intunerecu cá sub pamentu, cu tóte cá de cu séra se vediusé bine de luna.

Ingrigitu de furtun'a ce incepuse, me asiediái éra si pe perina si inchisei ochii si cugetám cá fantasediu 2—3 secunde dupa fulgeru, audu de odata unu tunetu grosavu, care cu atátu a fostu mai infricosiatu cu cátu e tempulu de iérna si cu cátu nu vediusé-mi ba nici audisemi in postulu craciunului de o asemene intemplantare.

La tunetulu infricosiatu — carele a urmatu cam la 5 minute dupa inceputulu furtunei — se cutremurara cas'a si para cá plutesce cá o frundia pe apa, asididere si ferestrele casei si tóte lucrurile de stecla si de fieru din casa diuraiú cá nisce lantiuri.

La audiulu tunetului ingrozitoriu sarii dreptu pe petióre, si inspaimentatu de scen'a de fačia, priviamu afara pre feréstra. Afara se mai lumináse puçinu, totusi furtun'a inspaimentátore goniá norii negrii si grosi cu o repediune cá de sagéta, si in momentulu acel'a se ivesce unu fulgeru luminos, carele a umplutu de lumina tóta bolt'a ceriului, cátev'a secunde dupa fulgeru urmédia éra si unu tunetu grosavu, care m'a deceptatu din fantasi'a dintáiu carei'a nu voiamu ai crede, cá se fulgere si se tune in lun'a lui Decemvre; soçi'a de asemene se inspaimentásé, unde vediu si eu cá nui visu ci e adeveru. Dupa aceste a mai urmatu fulgere si tunete de repéte-ori, totusi nu cu ace'asi potere cá ántái'a si a dóu'a óra.

A dóu'a di intrebái pe multime de ómeni, ori de au vediatu si auditu si ei acest'a? toti mi-au adeveritu cá e dreptu; ba inca si din comunele invecinate si chiar' din capital'a tieriei Cernautiu me convinseiu de adeveru.

Ce-i mai ingrozitoriu pentru bietulu tieranu neinvetiátu cá o atare intemplantare. — toti se desperásé — cum 'mi istorisescu — cá e sférsitul lumii. Dela primulu fulgeru pana la ultimulu tunetu mai cá trecúse un'a patritia de óra.

Tempulu in care se intemplásé aceste erá intre unspredece si dóuaspredece, — furtun'a a tienutu pana a dóu'a di dupa amédiadi inse nu asia ingrodítore cá nóptea.

Cei mai vechi de dile ómeni istorisescu: cá au apucatu tunetu, dara in postulu mare spre primavéra si numai odata nu de repéte-ori si diu'a; fulgere inse

nu ttenu minte se fi apucatu cândv'a, ba nici tunete nóptea, afara de cá s'a cutremuratu pamentulu cáte odata nóptea.

Primiti s. c. l. **Georgiu Tomoiaga recte Tamáagu.**

Sur l'uniformité de la nomenclature géologique dans tous les pays, en ce qui regarde les terrains et les étages, par M. Stéphanesco, professeur de géologie à l'université de Bucharest. (Extrait du compte rendu sténographique du congrès international de géologie, tenu à Paris du 29 au 31 août et du 2 au 4 Septembre 1878.) Paris. Imprimerie nationale. MDCCCLXXX.

Roman Grue Grozovanul — Cântec din Basarabia — este titlulu unei nóue carticele pentru poporu aparuta de curundu la Sibíiu, in Editor'a Tipografiei eredei de Closius. — Pretiulu unuf esemplariu e 8 cr. (tramisu pre posta 10 cr). — Se afla de vendiare si la Imprimari'a „Georgiu Lazaru“ in Gherl'a.

Invitare de prenumeratiune la opulu: „Institutiuni Filosofice.“ Considerandu misicarile ivite in dilele nóstre pe terenulu sciintieloru filosofice, am judecatu a fi de suprema necesitate a dá in man'a junimei studiósé, si in genere a intielegentiei romane unu manualu de filosofía, din care se póta hauriá un'a conscientia esacta a sciintieloru filosofice.

De normativu in compunerea acestoru Institutiuni 'mi voru servi principiile propuse in enciclic'a epocale a Santiei S'ale Pap'a Leu XIII. „Aeterni Patris“ din 4. Augustu 1879.

Opulu va esí in brosiure lunarie de cáte 5 cóle tiparite, in totu voru fi cá la 12—14 brosiure.

Un'a brósiura va costá 50 cr. v. a. Dupa optu esemplarie prenumerate de unadata, alu 9-lea 'lu dáu gratis.

Brosiur'a I. va aparé in lun'a Marte 1881.

Aceloru DD. prenumeranti, cari voru refuí anti-cipative pretiulu de prenumeratiune, se va espedá brosiur'a francata.

Cá se mé potu orientá de tempuriu despre numeralu esemplarialoru de a se tipari, cu tóta stim'a rogu pre acei domni cari voiescu a partini intreprinderea mea modesta, se-si insinue prenumeratiunile pana in 15. Ianuariu 1881.

Satu-Mare 20 Novembre 1880.

Dr. Vasiliu Lucaciu,
prof. de relig. gr. cat. si de limb'a si
literatur'a romana in gimn. cat. de
statu din Satu-Mare.

Post'a Redactiunei.

Em. L. in **T.**, **M. S. T.** in **Cl.**, **M. V. St.** in **A.**, **G. T. r. T.** in **M.**, **G. L.** in **T.**, **Fl. S.** in **O. M.**, **V. B. M.** in **Bl.**, **A. H.** in **S.**, **D. V.** in **C. r.**, **A. L.** in **L. u.**, **V. Gr. B.**, **V. S.**, **J. M.**, **J. P. S.**, **Gr. B.**, **A. T.**, **L. A. Ch. I. H. St.**, **A. P.**, **M. T. P.**, **I. A. H.**, **P. C. Ch.**, **G. Is.**, **N. P. P.**, **P. Ch.** si toti acei'a cari au benevoíitu a-si aduce amente de Redactorulu acestui diurnalu in diu'a lui onomastica: primésca multiemi'ta-i sincera pentru urrarile de fericire [cu cari l'au intemplantu in acésta di solemna pentru densulu. Domnedieu í-i tiéna si pre densii in multi fericiti ani cá impreuna se potemu salutá marea di a reinviarei gloriei strabune.

G. M. in **Ch.** Devis'a . . . se va publicá in decursulu anului urmatoriu. Tóte trei foile nóstre odata abonate voru costá pre anulu intregu numai 8 fl. v. a.

Id'a in **M.** Portretele acele se voru spedá in decursulu anului urmatoriu. Nu aveti de-a mai solvi nemicu pentru ele.

T. V. P. in **J.** Multiemita. Se voru, publicá. — Asceptamu si novela promisa. Bine venite ne-arú fi si unele novele poporale, povesti s. a. pentru „Cartile Sateanului Romanu.“

I. D. D. in **C.** Multiemita de colind'a tramisa. O vomu folosi la tempulu seu.

S. P. E o incercare pré primitiva. Vei scí d.-t'a face si mai bune.

— **Serbatori fericite!** —

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.